

Review Article	<h1 style="margin: 0;">Toplumsal Cinsiyet ve Çevresel Güvenlik</h1> <h2 style="margin: 0;">Gender and Environmental Security</h2> <p style="margin: 0;">Muhammed Kasım KAVAK¹ </p>
<p style="margin: 0;">Submission Date 15 / 10 / 2024</p> <p style="margin: 0;">Admission Date 29 / 12 / 2024</p>	
	<p style="margin: 0;">Kavak, M. K. (2024). Toplumsal Cinsiyet ve Çevresel Güvenlik. <i>Journal of Environmental and Natural Studies</i>, 6 (3), 316-331. https://doi.org/10.53472/jenas.1567988</p>
<p style="margin: 0;">How to Cite:</p>	

Öz:

Kadınların doğa ile olan tarihsel ve felsefi bağı incelendiğinde Neolitik Dönem'den günümüze bu yakınlığın çeşitli örneklerine rastlamak mümkündür. Çatalhöyük'te olduğu gibi erken kültürler kadın ve doğurganlık sembollerinin karşılıklı ilişkisini vurgularken, Platon ve Aristoteles gibi Yunan filozofları doğayı hem biyolojik hem de sosyal rollerle ilişkilendirirler bile dişil bir güç olarak adlandırmışlardır. Orta Çağ Hıristiyan teolojisi kadın ve doğayı kontrol edilmesi gereken güçler olarak nitelendirirken, Doğu'daki karşıtları Hindu ve Taoist dini görüşler onları bütünü tamamlayıcı unsurları olarak görmüştür. Yeni dönemler -Rönesans, Aydınlanma ve Sanayi Devrimi- başka düşünceleri de beraberinde getirmiştir: Rousseau ve Wollstonecraft gibi düşünürlerin yazıları, kadınların topluma ve doğaya katılımı ve rollerine ilişkin söylemi genişletmiştir. Günümüzde ekofeminizm, çevresel ve sosyal adalet konularında bu çeşitli söylemleri eleştirmektedir. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet ve çevresel güvenliğin birbiriyle bağlantısı ve gıda/geçim güvencelerinin toplumsal cinsiyete dayalı deneyimlerinin çevresel değişim sürecinde nasıl şekillendiği incelenmiştir. İnceleme bibliyometrik analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler tablolar halinde analiz edilmiştir. Kadınların çevresel güvenlik konusundaki etkinliğinin literatürde de kabul edildiği görülmüştür. Bu nedenle çevresel güvenliğin toplumsal cinsiyet hareketlerinden ve dolayısıyla "dezavantajlı" olarak nitelendirilen müştereklerin herhangi birinden ayrı düşünülmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Güvenlik, Doğa, Ekofeminizm, Kadın, Toplumsal Cinsiyet

ABSTRACT:

When the historical and philosophical connection of women with nature is analysed, it is possible to find various examples of this closeness from the Neolithic period to the present day. While early cultures, such as Çatalhöyük, emphasised the mutual relationship between women and fertility symbols, Greek philosophers such as Plato and Aristotle called nature a feminine force, even if they associated it with both biological and social roles. Medieval Christian theology characterised women and nature as forces to be controlled, while their Eastern counterparts, Hindu and Taoist religious views, saw them as complementary elements of the whole. New eras - the Renaissance, the Enlightenment and the Industrial Revolution - brought with them other ideas: The writings of thinkers such as Rousseau and Wollstonecraft expanded the discourse on the role and participation of women in society and nature. Today, ecofeminism critiques these various discourses on environmental and social justice issues. This study analyses the interconnectedness of gender and environmental security and how gendered experiences of food/subsistence security are shaped in the process of environmental change. The study was conducted through bibliometric analysis and the data obtained were analysed in tables. The effectiveness of women in environmental security is also recognised in the literature. For this reason, it is analysed that environmental security is influenced by gender movements and therefore by the experiences of women who are characterised as 'disadvantaged'.

KEYWORDS: Gender, Environmental Security, Woman, Nature, Ecofeminism

¹ **Corresponding Author:** Barış Mahallesi 70. Sok. Yalçın Vista 2/10 Safranbolu, muhammed.kavak@karabuk.edu.tr, 0000-0003-3944-7494

GİRİŞ:

*Çevresel Güvenlik; tüm canlı/cansızlar ve insan eliyle üretilmiş tüm müştereklerin var olma hakkını ve/veya yaşamını, sağlığını, refahını ve sürdürülebilirliğini tehdit eden çevresel riskler, tehlikeler ve değişikliklere karşı korunmasını ve bu tehditlerin önlenmesi, giderilmesi azaltılması veya yönetilmesi için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde alınan önlemleri ifade eder. Bu kavram, doğal, tarihi, kültürel ve toplumsal müştereklerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasını içerir. Savaş, çatışma, nükleer felaketler, biyoçeşitlilik kaybı, iklim krizi, kirlilik ve çevresel bozulma gibi çeşitli çevresel sorunların yanı sıra bu sorunların sosyal, ekonomik ve politik, kültürel, toplumsal, hukuki, psikolojik etkilerini de kapsar.*²

Kadın ve doğa ilişkisi, tarih boyunca çeşitli kültürler ve medeniyetler tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Neolitik çağlardan itibaren, kadınlar ve doğa arasında doğurganlık ve bereket sembolleri üzerinden bir bağ kurulmuş, örneğin Çatalhöyük'teki bereket tanrıçası figürleri bu ilişkinin somut kanıtlarını sunmuştur. Antik Yunan'da ise Platon ve Aristoteles³, doğayı dışı bir ilke olarak ele almış, kadın ve doğa arasındaki bağı biyolojik ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden tartışmışlardır.⁴ Orta çağ Avrupası'nda Hristiyan teolojisi, Havva figürü aracılığıyla kadını doğa ve günahla ilişkilendirmiş, bu dönemde kadın ve doğa kontrol edilmesi gereken güçler olarak görülmüştür. Doğu medeniyetlerinde ise, özellikle Hindistan ve Çin'de, kadın ve doğa ilişkisi daha bütünleşmiş bir biçimde ele alınmıştır. Hinduizm'in Shakti tanrıçası ve Taoizm'deki yin-yang kavramları, kadın ve doğanın birbirini tamamlayıcı unsurlar olduğunu vurgulamıştır.

Rönesans dönemi, doğa üzerine yapılan gözlemlerle, doğanın dinamik ve etkileşim içinde olduğunu ortaya koymuş, bu da kadın ve doğa ilişkisini daha karmaşık hale getirmiştir. 18. ve 19. yüzyıllarda, Endüstri Devrimi ve Aydınlanma ile, doğa ve kadın ilişkisi üzerine yapılan tartışmalar derinleşmiş, Jean-Jacques Rousseau ve Mary Wollstonecraft gibi düşünürler bu ilişkinin sosyal ve politik boyutlarını ele almışlardır. Ekofeminizm, özellikle ikinci dalga feminizmin etkisiyle, kadınların doğa ile olan ilişkisini ekolojik ve sosyal adalet bağlamında değerlendirmiştir. Sonuç olarak, kadın ve doğa arasındaki ilişki tarih boyunca farklı kültürel, felsefi ve sosyal perspektiflerden incelenmiş, bu çeşitlilik ekofeminizmin zengin ve çok katmanlı yapısını oluşturmuştur. Kadınların ve doğanın tarihsel olarak nasıl algılandığı ve temsil edildiği, ekofeminizmin temelini oluşturur ve bu ilişkinin derinlemesine anlaşılması hem feminist hem de çevresel hareketler için hayati öneme sahiptir.

Son yirmi yıl içinde, akademisyenler, politika yapımcılar ve medya hem geleneksel hem de geleneksel olmayan güvenlik sorunları ile küresel çevrenin değişen durumu arasındaki bağlantıların giderek daha fazla farkına varmıştır. Bu bağlamda, "çevresel güvenlik" ve "kaynak çatışması" gibi kavramlar, bu kritik bağlantıları ifade etmek için kullanılmıştır. Akademisyenler, çevresel güvenlik kavramını çeşitli şekillerde kullanmanın yanı sıra, güvenlik ve çevre arasındaki ilişkiyi ifade etmek için farklı terminolojiler de geliştirmişlerdir. Bu terminolojiler ve kavramsal çerçeveler arasında bağlantı kurmaya yönelik çok sayıda bilimsel çalışma yapılmıştır. Ancak, çevresel güvenlik ve toplumsal cinsiyet yaklaşımlarının keşişimini sistematik olarak ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Erkekler ve kadınlar, yalnızca cinsiyetlerinden dolayı değil, aynı zamanda sosyoekonomik statüleri ve etnik kökenleri gibi diğer kimlik bileşenleri nedeniyle de gıda güvensizliği ve geçim kaynağı güvensizliği gibi olguları farklı şekillerde deneyimleme eğilimindedirler. Örneğin, varlıklı erkekler kuraklıktan belirli ölçüde etkilenirken, yoksul kadınlar bu durumu çok daha ağır şekilde deneyimleyebilirler. Bu farklı deneyimler, çevresel güvenlik bağlamında toplumsal cinsiyetin neden kritik bir analitik kategori olduğunu vurgulamaktadır. Toplumsal cinsiyetin çevresel güvenlik analizlerine dahil edilmesi, aynı zamanda politika yapımcılar için de hayati öneme sahiptir. Çevresel değişikliklerin etkilerini hafifletmeye yönelik politikaların tasarımı ve uygulanması sırasında toplumsal cinsiyet perspektiflerinin göz önünde bulundurulması, daha adil ve etkili çözümler üretme potansiyelini artırır. Özellikle kadınlar, kırsal alanlarda gıda üretimi ve su yönetimi gibi kaynakların yönetiminde merkezi bir rol oynadıkları için, bu politikaların başarısı toplumsal cinsiyet duyarlılığına bağlıdır. Ek olarak, toplumsal cinsiyet perspektifi, çevresel güvenlik çalışmalarında mevcut olan epistemolojik ve metodolojik boşlukları doldurmaya yardımcı olabilir. Toplumsal cinsiyet analizleri, geleneksel güvenlik paradigmasının ötesine geçerek, güvenlik sorunlarının daha kapsayıcı ve bütünsel bir şekilde ele alınmasını sağlar. Bu yaklaşım, sadece askeri tehditleri değil, aynı zamanda ekolojik tehditleri ve bunların toplumsal etkilerini de içeren geniş bir güvenlik yelpazesi sunar.

Sonuç olarak, çevresel güvenlik ve toplumsal cinsiyet keşişiminin sistematik olarak incelenmesi hem akademik araştırmalar hem de politika yapımı açısından önemli bir boşluğu doldurur. Bu keşişim, çevresel tehditlerin toplumsal cinsiyet boyutunu anlamak ve bu tehditlerle başa çıkmak için daha etkili stratejiler geliştirmek adına kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, akademisyenler ve politika yapımcılar, çevresel güvenlik çalışmalarında toplumsal cinsiyet perspektifini daha fazla dikkate almalıdır. Eleştirel güvenlik

² Bu tanım 19 Nisan 2024 günü, AÜSBF, Çevresel Güvenlik Doktora Dersinde, Nesrin Algan, Gökçe Karalezli Aydoğan, Muhammed K. Kavak, İrfan Önal, Ahmet Emin Pir, Fatih Işık, İrem Gürel ve (Mehmet Ayyaz) tarafından müştereken yapılmıştır.

³ "Milattan Önce (MÖ) 335'te Aristo, kadınların tek işlevinin yalnızca bebeği rahminde taşıyıp, doğumdan sonra ona bakmak olduğunu ifade ederken henüz dünyaya gelmemiş bebeğin tüm özelliklerini de babadan aldığına öne sürmektedir" (Kovancı, 2019)

⁴ "...kadınlar, ergin özgür bireylerin yarısını meydana getirir. Çocuklar ise geleceğin yurttaşlarıdır." -Aristoteles (Politika,1975, Kitap 1, Bölüm 13)

yaklaşımlarıyla birlikte güvenlik kavramının anlamında genişleme yaşanmıştır. Çevresel güvenlik ve toplumsal cinsiyet kavramları da bu genişlemeyle birlikte daha fazla üzerinde durulan kavramlar haline gelmiştir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet ve çevresel güvenliğin etkileşiminin "feminist bir çevresel güvenlik yaklaşımı" bağlamında ele alınması da yanlış olmayacaktır. Çalışmanın ilk bölümünde uluslararası güvenlik çalışmaları ve eleştirel güvenlik yaklaşımlarında toplumsal cinsiyet kavramı üzerinde durulacaktır. Bu bölümde özellikle idealizm ve realizmin güvenlik kavramına militarist ve dar bakışına karşılık eleştirel okulların geniş tanımlamalarına değinilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise feminist bir çevresel güvenlik anlayışının inşası üzerine değerlendirme yapılacaktır. Bu bölümde feminist bakış açısına neden ihtiyaç duyulduğu ve ekofeminizmin çevreye bakışı ele alınacaktır.

Toplumsal cinsiyet ve çevresel güvenlik hakkında yapılmış sınırlı çalışmalara bakıldığında konunun genelde "Toplumsal cinsiyet, güvenlik ve çevre tartışmalarının neresinde yer alıyor?" sorusu üzerinden ele alındığını görmek mümkündür. Buradan hareketle geleneksel ve eleştirel güvenlik yaklaşımlarında toplumsal cinsiyetin nasıl ele alındığına bakmak; ardından çevresel güvenlik tartışmaları ile etkileşimini incelemek gerekmektedir. Ayrıca feminist güvenlik çalışmalarını da eleştirel güvenlik yaklaşımları kapsamında ele alırsak, diğer eleştirel ekollerde olduğu gibi, temel eleştirilerinden birinin çevrenin bir güvenlik gündemi olarak kabul edilmemesi olduğu da görmüş olunur. Bu haliyle çalışmanın konusunu "eleştirel bir güvenlik yaklaşımı olarak feminist güvenlik çalışmalarının çevresel güvenlik açısından önemi" şeklinde özetlemek de mümkün olacaktır.

1. Güvenlik ve Çevre Tartışmalarında Toplumsal Cinsiyet

"Toplumsal cinsiyet" kavramı feminist literatüre 1972'de sosyolog Ann Oakley tarafından kazandırılmıştır (Ecevit, 2021). *Sex, Gender and Society* adlı eserinde Oakley, teknolojinin biyoloji ve toplum arasındaki bağı yeni bir noktaya getirdiğini, buna karşın erkeklik ve kadınlık algılarımızda büyük bir değişim yaşanmadığını belirtmiştir. İki kavram arasındaki farkların özellikle toplumsal roller üzerinden yeniden ele alınması gerektiğini savunmuş, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına odaklanmıştır (Oakley, 1985:16).

Kavram, kadınların ve erkeklerin toplumda üstlenmesi beklenen rolleri, davranışları ve sorumlulukları anlamak için kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet, biyolojik farklılıklardan ziyade kültürel ve sosyal yapılar tarafından şekillendirilmektedir. Bu kavram, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlikleri ve güç ilişkilerini daha iyi anlamak için geliştirilmiştir. Zamanla, toplumsal cinsiyet teorisi, sadece kadın ve erkekleri değil, aynı zamanda trans ve cinsiyet normlarını aşan bireyleri de kapsayacak şekilde genişlemiştir (Rubin, 2012). Bu gelişmeler, toplumsal cinsiyetin sabit bir kategori olmadığını ve değişebileceğini göstermektedir. Günümüzde, bazı çevrelerce eleştirilse de toplumsal cinsiyet eşitliği ve daha kapsayıcı politikalar geliştirmek için önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Toplumsal cinsiyet, toplumsal yapıları ve bireyler arası ilişkileri anlamada kullanılan temel kavramlardan biri haline gelmiştir (Ecevit, 2021; Schroeder & Liben, 2021).

Toplumsal cinsiyet kavramının derinlemesine incelenmesi, sadece sosyal ve kültürel yapıların değil, aynı zamanda güvenlik ve çevre gibi daha geniş alanların da etkilendiğini gösterecektir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyetin güvenlik politikaları üzerindeki etkisinin incelenmesi, bu politikaların nasıl şekillendiğinin ve hangi sonuçları doğurduğunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Güvenlik ve çevre söyleminde toplumsal cinsiyetin önemi gerek akademik literatürde gerek politik alanda giderek daha fazla kabul görmektedir. Genellikle devlet merkezli ve militarist yaklaşımların hakim olduğu geleneksel güvenlik çalışmaları, toplumsal cinsiyet dinamiklerini bu alandan ayırma eğiliminde olmuştur. Ancak toplumsal cinsiyet perspektifinin eklenmesi, güvenlik politikalarının erkekler ve kadınlar üzerindeki farklı etkilerini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım sadece güvenlik meselelerine dair anlayışı zenginleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda günümüzün küresel sorunlarını etkili bir şekilde ele almak için elzem olan daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir güvenlik paradigmasını da teşvik etmektedir.

1.1. Uluslararası Güvenlik Çalışmalarında Toplumsal Cinsiyet

Uluslararası güvenlik çalışmaları alanı geleneksel olarak devlet merkezli, militarist ve genellikle ataerkil görüşlere öncelik veren perspektiflerin hâkimiyetinde olmuştur. Ancak toplumsal cinsiyetin güvenlik teorilerine entegre edilmesi, güvenliğin nasıl anlaşıldığı ve ele alındığı konusunda önemli dönüşümler getirmiştir. Toplumsal cinsiyet, güvenlik sorunlarının erkekler ve kadınlar üzerindeki farklılaşan etkilerinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmakta ve güvenlik politikalarını ve uygulamalarını şekillendiren toplumsal cinsiyete dayalı güç yapılarını gözler önüne sermektedir.

Realizm, devlet egemenliği, askeri güç ve ulusal çıkarlara odaklanan uluslararası ilişkilerdeki en etkili teorilerden biridir. Hans Morgenthau, Kenneth Waltz ve John Mearsheimer gibi önde gelen realist akademisyenler, uluslararası sistemin anarşik olduğunu ve devletlerin hayatta kalmak için askeri yeteneklerine güvenmeleri gerektiğini savunmaktadır (Aydın, 2004). Realizm güç politikasının, rekabetin ve çatışmanın kaçınılmazlığının önemini vurgulamaktadır. Toplumsal cinsiyet perspektifinden bakıldığında, realizm doğası gereği eril bir önyargıya sahip olduğu için eleştirilmiştir. Realizmin güç, rekabet ve çatışmaya odaklanması geleneksel eril nitelikleri yansıtırken, insan güvenliği, sosyal refah ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konular genellikle marjinalleştirilir. Realist yaklaşımlar, savaş ve militarizasyonun kadınları nasıl orantısız bir şekilde etkilediğini ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin güvenlik dinamiklerini anlamada nasıl merkezi bir öneme sahip olduğunu göz ardı etme eğilimindedir. Örneğin, askeri güce yapılan realist

vurgu, askeri çatışmaların sivil halk, özellikle de yerinden edilme, cinsel şiddet ve geçim kaynaklarının kaybindan muzdarip olan kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkisini göz ardı etmektedir. (Crawford, 2000; Karabulut, 2021)

Liberal uluslararası ilişkiler teorileri iş birliğini, kurumları ve demokratik değerlerin teşvik edilmesini vurgulamaktadır. Immanuel Kant⁵, Robert Keohane ve Joseph Nye gibi önde gelen liberal akademisyenler, uluslararası kurumların, ekonomik karşılıklı bağımlılığın ve demokrasinin yayılmasının daha barışçıl bir dünyaya katkıda bulunduğunu savunmaktadır (Kant, 1795; Keohane, 1984; Nye, 2004) Bu bağlamda güvenlik, salt askeri yeteneklerin ötesine geçerek ekonomik istikrar, siyasi haklar ve uluslararası iş birliğini de kapsamaktadır. Liberal güvenlik yaklaşımları, realizme kıyasla toplumsal cinsiyet perspektiflerini entegre etmeye daha açık olmuştur. Kadın hakları da dahil olmak üzere insan haklarının önemini vurgulamakta ve uluslararası örgütlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmedeki rolünü kabul etmektedirler. Örneğin Birleşmiş Milletler, barışın inşası ve çatışma çözümünde kadınların rolünü vurgulayan 1325 sayılı Karar aracılığıyla Kadın, Barış ve Güvenlik (WPS) gündeminin iletilmesinde etkili olmuştur.(BMGK, 2000) Bununla birlikte, feminist akademisyenler, liberalizmin toplumsal cinsiyeti temel bir analitik kategori olarak görmek yerine genellikle bir eklenti olarak ele aldığını ve bu nedenle güvenlik sorunlarının temelini oluşturan yapısal eşitsizlikleri tam olarak ele alamadığını savunmaktadır. (Özkeçeci, 2019)

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ve ABD Başkanı Woodrow Wilson ile ilişkilendirilen idealizm, küresel barış ve güvenliğin sağlanmasında uluslararası hukukun, ahlaki değerlerin ve uluslararası örgütlerin rolünü vurgulamaktadır. İdealizmdeki toplumsal cinsiyet perspektifleri, kapsayıcı yönetişimin ve insan haklarının korunmasının önemine işaret etmektedir. İdealizm, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadın haklarını küresel düzeyde savunmak için fırsatlar yaratsa da feminist eleştiriler pratik mekanizmaların eksikliğine ve uluslararası kurumların derinlerde yatan toplumsal cinsiyet önyargılarını ele alma becerisine ilişkin aşırı iyimser görüşe işaret etmektedir. İnşacı teoriler ise uluslararası ilişkilerin sosyal inşasına odaklanarak devlet davranışını şekillendirmede fikirlerin, normların ve kimliklerin rolüne dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet normlarının ve kimliklerinin güvenlik politikalarını ve uygulamalarını nasıl etkilediğini inceleyen inşacı güvenlik analizlerinin merkezinde yer almaktadır. Erkeklik ve kadınlığın inşası, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirerek ve "koruyucu" (erkek) ve "korunan" (kadın) anlatıları aracılığıyla militarist yaklaşımları meşrulaştırarak askeri kurumları ve savaşın yürütülmesini şekillendirmektedir. (Karabulut, 2021)

Anlaşılabacağı üzere geleneksel uluslararası güvenlik teorileri genel itibariyle militarist bir yaklaşıma sahiptir. Güvenlik kavramını günümüzdeki yaklaşımlara nazaran daha dar bir anlamda ele alan geleneksel teoriler çevresel güvenlik ve toplumsal cinsiyet konularını da gündem haline getirmemiştir. Bu iki kavramın güvenlik çalışmalarının gündemi haline gelmesi eleştirel güvenlik yaklaşımları ile mümkün olmuştur.

1.2. Eleştirel Güvenlik Yaklaşımlarında Çevresel Güvenlik ve Toplumsal Cinsiyet

Eleştirel güvenlik çalışmaları, güvenliğe yönelik geleneksel devlet merkezli ve militarist yaklaşımlara meydan okuyan geniş bir yelpazeyi temsil etmektedir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan eleştirel güvenlik çalışmaları, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları da dahil ederek ve insan güvenliğinin önemini vurgulayarak güvenlik kavramını genişletmeyi ve derinleştirmeyi amaçlamaktadır. (Steans vd., 2010) Aşağıda eleştirel güvenlik çalışmalarının ortaya çıktığı temel okullar ve yaklaşımlar yer almaktadır.

1.2.1. Paris Okulu

Didier Bigo ve diğerleri gibi akademisyenlerle ilişkilendirilen Paris Okulu, güvenliğin sosyolojik ve uygulama odaklı yönlerine odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, sınır muhafızları, polis ve istihbarat teşkilatları gibi güvenlik profesyonellerinin günlük faaliyetleri aracılığıyla güvenliğin nasıl uygulandığını ve inşa edildiğini vurgulamaktadır. Paris Okulu, güvenlik uygulamalarının sosyal düzeni nasıl şekillendirdiğinin anlaşılabilmesi için "güvenlik aygıtları" kavramını kullanmıştır (Peoples, Vaughan-Williams, 2014). Paris Okulu'nun temel argümanlarına bakıldığında "uygulama olarak güvenlik" ve "gündelik güvenlik" ayrımını görmek mümkündür;

- Uygulama Olarak Güvenlik: Paris Okulu, odağı devlet merkezli bir kavram olarak güvenlikten, sosyal ve siyasi düzeni üreten bir dizi uygulama ve söylem olarak güvenliğe kaydırmaktadır.
- Gündelik Güvenlik: Paris Okulu, güvenlik profesyonellerinin gündelik pratiklerini inceleyerek, daha geniş güvenlik dinamiklerine katkıda bulunan mikro düzeydeki etkileşimleri vurgulamaktadır.

⁵ Immanuel Kant'ın "A Perpetual Peace: A Philosophical Sketch" adlı eseri, geleneksel sayfa düzeni yerine makaleler ve ekler şeklinde yazılmıştır. Bu nedenle, uluslararası kurumlar, ekonomik karşılıklı bağımlılık ve demokrasinin yayılmasının daha barışçıl bir dünyaya katkıda bulunduğu dair fikirler, belirli bir sayfadan ziyade yazı boyunca tartışılmaktadır.

- Toplumsal Cinsiyet Perspektifleri: Paris Okulu'nun kendisi özel olarak toplumsal cinsiyete odaklanmasa da gündelik uygulamalara yaptığı vurgu, toplumsal cinsiyete dayalı varsayımların ve normların güvenlik uygulamalarına nasıl yerleştiğini analiz etmek için yararlı bir çerçeve sağlamaktadır. (Steans vd., 2010; Peoples, Vaughan-Williams, 2014)

1.2.2. Aberystwyth Okulu

Galler Okulu olarak da bilinen Aberystwyth Okulu, Ken Booth ve Richard Wyn Jones gibi akademisyenlerle ilişkilendirilmektedir. Bu ekol, güvenlik çalışmalarının özgürleştirici potansiyelini vurgulamakta ve güvenliğin devletlerden ziyade bireylerin korunması ve güçlendirilmesine odaklanacak şekilde yeniden tanımlanması gerektiğini savunmaktadır (Peoples, Vaughan-Williams, 2014). Aberystwyth Okulu'nun temel argümanları incelendiğinde eleştirel teori yaklaşımı ve özgürleştirici güvenlik kavramı ile karşılaşmaktadır;

- Özgürleştirici Güvenlik: Aberystwyth Okulu, insan refahına, adalete ve baskıdan kurtulmaya öncelik veren bir güvenlik tanımını savunmaktadır.
- Eleştirel Teori: Frankfurt Okulu'nun eleştirel teorisinden yola çıkan bu yaklaşım, mevcut iktidar yapılarını eleştirmekte ve güvenlik politikalarının toplumsal eşitsizlikleri nasıl pekiştirdiğini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.
- Toplumsal Cinsiyet Perspektifleri: Aberystwyth Okulu'nun özgürleşmeye odaklanması feminist eleştirilerle uyumludur, çünkü her iki perspektif de güvensizlik ve eşitsizliği sürdüren altta yatan sosyal ve siyasi yapıları ele almaya çalışmaktadır. (Steans vd., 2010)

1.2.3. Kopenhag Okulu

Ole Wæver ve Barry Buzan gibi akademisyenler tarafından geliştirilen Kopenhag Okulu, güvenikleştirme kavramını ortaya atmıştır. Güvenikleştirme, sorunların varoluşsal tehditler olarak çerçevelendiği, olağanüstü önlemler gerektiren ve siyasi prosedürün normal sınırları dışında eylemleri haklı çıkaran süreci ifade etmektedir (Baysal, Lülecı, 2015). Okulun temel argümanları arasında güvenikleştirme ve güvenlik sektörleri (alanları) yer almaktadır.

- Güvenikleştirme Teorisi: Bu teori, siyasi aktörlerin tehditleri nasıl kurguladıklarını ve tepkileri nasıl harekete geçirdiklerini inceleyerek güvenliğin öznel doğasını vurgulamaktadır.
- Güvenlik Alanları (sektörleri): Kopenhag Okulu güvenlik kavramını askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik gibi çeşitli sektörleri içerecek şekilde genişletir.
- Toplumsal Cinsiyet Perspektifleri: Güvenikleştirme teorisi, toplumsal cinsiyete dayalı söylemlerin belirli konuları güvenlik tehdidi olarak inşa etmek için nasıl kullanıldığını analiz etmek için bir çerçeve sunmaktadır. Bir konunun neden ve nasıl güvenlik sorunu olarak görüldüğünü incelemektedir. Örneğin, göç meselesi ele alındığında, bu durumun bir güvenlik tehdidi olarak tanımlanması, genellikle göçmenlerin belirli kalıplaşmış özelliklere sahip oldukları varsayımıyla yapılmaktadır. Bu kalıplaşmış özellikler, cinsiyet (erkek göçmenlerin suç işleyebileceği endişesi) veya ırk (belirli etnik grupların terörizmle ilişkilendirilmesi) gibi temellere dayanmaktadır.

1.2.4. Post-Yapısalcı Yaklaşımlar

David Campbell gibi akademisyenlerle ilişkilendirilen post-yapısalcı güvenlik yaklaşımları, güvenlik gerçekliklerinin inşasında dil, söylem ve iktidarın rolünü vurgulamaktadır. Bu yaklaşımlar, güvenlik söylemlerinin kimlikleri ve sosyal ilişkileri nasıl şekillendirdiğini incelemek için Michel Foucault ve diğer post-yapısalcı teorisyenlerin çalışmalarından yararlanmaktadır. Bu yaklaşımlarda söylem analizi, kimlik ve güvenlik kavramları ön plana çıkmaktadır. (Aydın-Düzgıt, 2015)

- Söylem Analizi: Post-yapısalcı yaklaşımlar güvenlik söylemlerinin güç ilişkilerini ve sosyal hiyerarşileri nasıl ürettiğini ve yeniden ürettiğini analiz eder.
- Kimlik ve Güvenlik: Bu yaklaşımlar, güvenlik uygulamalarının ulusal, etnik ve toplumsal cinsiyet kimlikleri gibi kimliklerin inşasıyla nasıl bağlantılı olduğunu inceler.
- Toplumsal Cinsiyet Perspektifleri: Post-yapısalcı yaklaşımlar, cinsiyetçi söylem ve uygulamaların güvenlik politikalarını ve algılarını nasıl şekillendirdiğini ortaya koyduğu için feminist analizler için özellikle fayda sağladığını söylemek mümkündür. Örneğin, kadınların güvenlik anlatılarında mağdur olarak resmedilmesi paternalist (babacılık) ve korumacı politikaları güçlendirebilmektedir. (Steans vd., 2010)

1.2.5. Sömürgecilik Sonrası Analiz

Edward Said, Gayatri Spivak ve Homi Bhabha gibi akademisyenlerin çalışmaları sonucu ortaya çıkan sömürgecilik sonrası analiz, çağdaş güvenlik uygulamalarında sömürgeciliğin mirasını eleştirmektedir. Bu yaklaşım, sömürgeci tarihlerin ve güç dinamiklerinin küresel güvenlik politikalarını nasıl şekillendirmeye devam ettiğini incelemektedir. Bu yaklaşımda güvenlik kavramının sömürgeleştirilmesi (Kalır, 2023; Tan, 2015) ve kesişimselliğe odaklanmaktadır (Kolasi, 2014)

- Güvenliği Sömürgeleştirme: Post-kolonyal analiz, kolonyal güç yapılarının ve söylemlerinin modern güvenlik uygulamalarında nasıl devam ettiğini ortaya çıkarmaya ve sorgulamaya çalışır.
- Kesişimsellik⁶: Bu yaklaşım, güvenlik dinamiklerinin şekillenmesinde ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet ve sömürge tarihinin kesişimini vurgulamaktadır.
- Toplumsal Cinsiyet Perspektifleri: Post-kolonyal feminist akademisyenler, kolonyal mirasların toplumsal cinsiyete dayalı güç yapılarıyla nasıl kesiştiğini ve eskiden kolonileştirilmiş bölgelerdeki kadınların güvenliğini ve haklarını nasıl etkilediğini vurgulamaktadır. Kadınların ve ötekileştirilmiş toplulukların seslerini ve deneyimlerini dahil ederek güvenlik çalışmalarının sömürgecilikten arındırılması gerektiğini savunmaktadırlar. (Steans vd., 2010; Kolasi, 2014)

2. Toplumsal Cinsiyet ve Çevresel Güvenlik

Toplumsal cinsiyet ile çevresel güvenlik arasındaki ilişkinin doğru anlaşılabilmesi için Feminist güvenlik çalışmalarında⁷ ele alınan temel çevresel güvenlik kavramlarının okunması gerekmektedir. Çevresel bozulma, iklim değişikliği, çatışma ve çevre yönetimi gibi birçok konuyu içerisinde barındıran bu ilişki hakkında yapılan çalışmalar ne yazık ki sınırlıdır. Yapılan çalışmaların da genel itibarıyla toplumsal cinsiyet çalışan akademisyenler, aktivistler ve analistler tarafından yapıldığı görülmektedir. O sebeple konu hakkında bir yöntem sorunu hala bulunmaktadır. Bu sorunu aşabilmek için bu çalışmada toplumsal cinsiyet ve çevresel güvenlik arasındaki bağlantı eleştirel güvenlik çerçevesinde ele alınmıştır.

2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Güvenlik

Feminist Güvenlik Çalışmaları, toplumsal cinsiyet ve güvenlik arasındaki önemli kesişimleri inceleyen bir alan olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışma alanı, toplumsal cinsiyetin toplumu nasıl etkilediğini ortaya koymayı ve bu etkileri ele almayı amaçlayan feminist yaklaşımları içerir. Temel hedefler arasında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltmak ve mevcut cinsiyetçi hiyerarşileri yıkmak yer alır (Detraz, 2014). Feminist güvenlik araştırmaları, savaş ve çatışmanın kadınları ve erkekleri nasıl farklı şekillerde etkilediğini inceler (Sjoberg & Peet, 2011). Bu araştırmalar, çatışmanın tüm aşamalarının toplumsal cinsiyetle şekillendiğini ve bu durumun genellikle kadınları güvenlik tehditlerine karşı daha savunmasız hale getirdiğini savunur. Bu alandaki araştırmacılar, güvenlik tanımlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ve güvenlik çalışmalarının özgürleştirici bir amaç taşıması gerektiğini ileri sürmektedirler (Tickner, 2001; akt. Detraz, 2014).

Geleneksel güvenlik yaklaşımlarının aksine, feminist güvenlik çalışmaları, güvenlik meselelerini devlet düzeyinde değil, birey düzeyinde ele alır. Bu çalışmalar, savaş sırasında yaşanan olayları, savaşın nedenlerini ve sonlanma süreçlerini çözümler. Örneğin, feminist güvenlik çalışmaları, askeri müdahalelerin doğurduğu güvensizlikleri, savaş zamanı tecavüz, militarize fuhuş ve sivil kayıplar gibi olguları vurgular (Detraz, 2012; Demirtaş & Yeşilyurt, 2020). Aynı zamanda, feminist güvenlik araştırmacıları, savaş zamanında kadınları kurban olarak görmeyi yanıltıcı olabileceğini savunur ve kadınların çatışma sırasındaki deneyimlerinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerektiğini belirtirler. (Detraz, 2014)

Kadınları barışla özdeşleştirmenin, kadınları ve barışı değersizleştirdiği ve kadınları uluslararası ilişkilerdeki "gerçek dünya" güvenlik çalışmalarından dışladığı ileri sürülmektedir (Tickner, 2004; akt. Detraz, 2014). Feminist güvenlik çalışmaları, kadınların savaş veya çatışma sırasında karşılaştıkları özel sorunları ve istismarları toplumsal cinsiyet rollerinden ve beklentilerinden kaynaklandığı perspektifinden ele alır. Sonuç olarak, feminist güvenlik çalışmaları dinamik ve sürekli büyüyen bir akademik çalışma alanıdır. Ancak, bu topluluk içinde çevresel sorunlara yeterince dikkat edilmediği de belirtilmektedir (Detraz, 2012; Detraz, 2014).

⁶ "intersectionalism" kavramının Türkçe çevirisi olarak kullanılan "kesişimsellik" kelimesi TDK'da yer almamaktadır. Ancak akademik literatüre bakıldığında son yıllarda doktora tezlerinde, araştırma makalelerinde ve yüksek lisans tezlerinde sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında çeviri eserlerde kelimenin yine "kesişimsellik" olarak çevirildiği, alanda saha faaliyeti yürüten bazı derneklerce de raporlara yansıtıldığı görülmektedir (Bkz.: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi 2023 Yılı Faaliyet Raporu). (Akülkü, 2022; İşıcaık, 2023; Uzun, 2024; Ardic, 2022; Künüröğlü vd., 2021; Acar, 2022)

⁷ "feminist güvenlik çalışmaları" kavramının bazı akademik çalışmalarda ve "TR Güvenlik Portalı" gibi bazı platformlarda kullanıldığı görüldüğünden çalışmada bu haliyle ele alınmıştır. (Demirtaş, Yesilyurt, 2020; TRGP, 2020)

2.2. Toplumsal Cinsiyet ve Çevre

Feminist araştırmacılar, uzun süredir çevresel değişimlerin toplumsal cinsiyetle ilgili nedenlerini ve sonuçlarını belgeleyerek bu konularda düşünmeye teşvik etmektedirler. Joni Seager'ın 2003 tarihli çalışmasında belirttiği gibi, feminist çevrecilik, halk sağlığı, siyasi ekonomi, felsefe, bilim ve ekoloji alanlarında paradigmaları değiştirmektedir. Feminist çevre teorisi ve kadınların sahadaki eko-aktivizmi, hayvan haklarından çevresel sağlık ve refah ekonomisine, küresel ekopiratik süreçlerin ortaya konmasından çevre durumunun belirlenmesinde "bilim"e ayrıcalık tanınmasının sorgulanmasına kadar geniş bir yelpazede yaklaşımları dönüştürmektedir. (Seager, 2003)

Feminist çevre araştırmacıları, toplumsal cinsiyet ile çevresel değişim arasındaki bağlantıları uluslararası kurumların tanınmasını sağlamışlardır. Bu bağlantılar, 1975-1985 Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı ve özellikle 1985 Nairobi Kadın Konferansı ile 1995 Pekin Dördüncü Dünya Kadın Konferansı gibi çeşitli konferanslara dayanmaktadır. Bu dönemde, kadınların güçlendirilmesi için tatlı suya ve toprağa erişimin önemli olduğu kabul edilmiştir. Pekin Deklarasyonu'na göre, sürdürülebilir ekonomik büyüme, sosyal kalkınma, çevrenin korunması ve sosyal adalete dayalı yoksulluğun ortadan kaldırılması, kadınların ekonomik ve sosyal kalkınmada, eşit fırsatlar ve kadın ve erkeklerin tam ve eşit katılımı ile mümkün olacaktır (BM, 1995). Bu, kadınların günlük yaşamlarında çevre ile olan ilişkileri nedeniyle sürdürülebilir çevresel çözümler için gerekli bir unsur olduğunu göstermektedir. (Detraz, 2014)

Kadınların çevresel değişimle ilgili deneyimlerini genellemek zor olsa da bazı ortak eğilimler dikkat çekicidir. Susan Buckingham-Hatfield (2000), kadınların çeşitli kültürlerde benzer ev işleri yaptığını belirtir. Bu görevler arasında aile evini koruma ve çocuklar ile yaşlı akrabaların bakımını sağlama bulunmaktadır. Bu benzerlikler, kadınların çevresel değişimi genellikle erkeklerden farklı deneyimlemelerine yol açar, çünkü bakım rolü üstlenirler. Aile üyelerinin refahından sorumlu olmak, çevresel sorunların sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini en çok kadınların fark etmesine neden olur. Charlotte Bretherton (2003), kadınların çevre yönetiminde temel bir müşterek olması gerektiğini savunmakta ve **bunun neden yararlı olduğuna dair dört argüman sunmaktadır. Bunlar, etkinlik, eşitlik, ekofeminist ve özgürleştirici argümanlardır. Etkinlik argümanları, kadınların çevre ile olan ilişkilerinin onları çevresel yönetim şemalarını uygulamada öncü bir konuma getirdiğini ileri sürmektedir. Eşitlik argümanları, kadınların diğer gruplar gibi bu süreçlere dahil olma hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Hem ekofeminist hem de özgürleştirici argümanlar, mevcut çevre koruma ve yönetiminde hüküm süren erkek egemen normları sorgulamaktadır. Her biri, başarılı çevresel yönetim için kadınları gerekli bir unsur olarak görmekte ancak kadınlara verilen özerklik oranında farklılık göstermektedir.**

Özellikle ekofeminizm, toplumsal cinsiyet meseleleri ile çevre arasındaki bağlantıları geniş ölçüde tartışılan bir alan olarak öne çıkmaktadır. Ekofeminizmin ne olduğu konusunda pek çok tartışma mevcuttur ve çeşitli ekofeminist yaklaşımlar bulunmaktadır. Karen Warren (1997), ekofeminizmi, kadınların, renkli insanların ve alt sınıfların muamelesi ile insan dışı doğanın muamelesi arasında önemli bağlantılar olduğunu savunan bir felsefi yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Bu bağlantıların doğasını, özellikle de kadın-doğa bağlantılarını kurmak ve bunların hem kadınlar hem de insan dışı doğa için özgürleştirici olanlarını belirlemek ekofeminist felsefenin ana hedeflerinden biridir. (Detraz, 2014). Ruether (1997), ekofeministler arasında iki ana düşünce çizgisi olduğunu belirlemiştir. Birinci çizgi, kadın-doğa bağlantısını hem kadınların hem de doğal dünyanın sahiplenilmesi ve egemenliği için bir gerekçe olarak kullanan ataerkil kültür tarafından inşa edilmiş bir sosyal ideoloji olarak görmektedir. Bu ekofeministler, kültürel düalizm kalıplarının kadınları ve doğayı, düşünce-duygu, hâkim-alt ve beden-zihin gibi ikilikler aracılığıyla erkeklerden ayırdığını savunur. Bu ikilikler, kadınların, erkeklerin ve doğanın gerçek bütünlüğünü ve karmaşıklığını gizler. İkinci düşünce çizgisi ise, ataerkil kadın-doğa bağlantısının her ikisinin de egemenliğini ve istismarını haklı çıkardığını kabul etmekte ancak kadınlar ve doğa arasında bazı derin olumlu bağlantıların da olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşım, insanları ekosistemlerin içinde görebilir, ancak kadınlara bu bağlamda özel bir olumlu rol atfetmektedir. (Detraz, 2014; Plumwood, 2004)

Feminist çevre çalışmaları, toplumsal cinsiyet, sınıf ve ırkın yerel çevrelerdeki deneyimleri nasıl şekillendirdiğini aydınlatmaya çalışmaktadır. Ayrıca, insan-çevre algılarının ve değerlerinin toplumsal cinsiyet mercikleri aracılığıyla nasıl şekillendiğini ve toplumsal cinsiyet rollerinin ve varsayımlarının bu algıları nasıl etkilediğini incelemekle ilgilenir. Feminist çevre çalışmaları, çevre politikalarını ve güvenlik çalışmalarını yeniden değerlendirmeye teşvik etmekte ve bu konularda daha kapsayıcı bir yaklaşım benimsemeyi önermektedir.

Toplumsal cinsiyet ve çevre arasındaki bağın bir diğer boyutu da cinsiyet farklılıkları ve eşitsizliklerinin çevreyle alakalı her türden ilişkiyi, etkiyi ve kullanımı hem nitelik hem de kapsam açısından etkiliyor olmasıdır. Güneş (2013) çalışmasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çevrede şu yollarla derinleştiğini belirtmektedir;

- Doğal kaynakların kullanımında ve yönetiminde açık bir şekilde görülmektedir. Aile ve toplum içindeki eşitsiz ilişkiler kadınların kaynaklara erişimini sınırlamaktadır;
- Köklerini çevrenin eşitsiz kullanımında bulan geçim stratejilerinde ve çevreye, belirli kaynaklara ve çevre sorunlarına ilişkin bilgi düzeyinde açıkça ortaya çıkmaktadır;

- Kaynakların yönetilmesi, sahiplenilmesi ve bu kaynaklara erişim hakkına ilişkin sorumluluklarda da kendini göstermektedir;
- Çevreyle olan etkileşimlerde, çevreye yönelik algının yanı sıra çevre sorunlarının niteliği ve öneminin kavranabilmesi konusunda da ortaya çıkmaktadır (Güneş, 2013)

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet ve çevresel güvenlik arasındaki ilişkinin çok boyutlu olduğu ve transdisipliner bir şekilde ele alınması gerektiği görülmektedir. Zira konunun, özellikle eşitlik, özgürlük, etkinlik ve sınıfsallık gibi noktalardaki kesişimselliği bunu zorunlu hale getirmektedir. Gerek feminist güvenlik çalışmalarında gerekse çevresel güvenlik çalışmalarında hem müşterekler hem de olgular bağlamında birbirleriyle ilişkili birçok nokta bulunmaktadır.

2.3.Çevresel Güvenlik için Neden Feminist Bir Bakış Açısına İhtiyaç Var?

Çevresel güvenlik için feminist bir bakış açısının öneminin anlaşılabilmesi için öncelikle toplumsal cinsiyet çalışmalarının güvenlik çalışmalarına katkılarının incelenmesi gerekmektedir. Toplumsal cinsiyetin güvenlik çalışmalarına eklemlendirilmesi, alan üzerinde derin etkiler yaratmış, kapsamını genişletmiş ve analizlerini derinleştirmiştir. Toplumsal cinsiyetin güvenlik çalışmalarına katkıları birkaç temel alanda kategorize edilebilir: (Detraz, 2014)

- Güvenlik Tanımının Genişletilmesi
 - İnsani Güvenlik: Burada bireylerin şiddetten, yoksulluktan ve çevresel bozulmadan korunmasına vurgu yapılmaktadır. Cinsiyete dayalı analizler, kadınların ve erkeklerin bu tehditleri nasıl farklı deneyimlediklerini ortaya koymaktadır (Parlaktuna, 2010)
 - Ekonomik Güvenlik: Kaynaklara erişim, istihdam ve finansal istikrar da dahil olmak üzere güvenliğin ekonomik boyutlarının vurgulanması. Toplumsal cinsiyet perspektifleri, ücret farklılıkları ve istihdam ayrımcılığı gibi ekonomi politikalarının kadınlar üzerindeki etkisini incelemektedir.
 - Çevresel Güvenlik: Çevresel bozulma ve iklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki etkilerinin dikkate alınması. Toplumsal cinsiyet analizleri, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınların çevresel krizlerden nasıl orantısız bir şekilde etkilendiğini göstermektedir.
- Cinsiyete Dayalı Güvensizliklerin Vurgulanması:
 - Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Aile içi şiddet, cinsel saldırı ve insan ticaretinin kritik güvenlik sorunları olarak kabul edilmesi. Feminist akademisyenler, bu şiddet türlerinin özel meseleler olmadığını, önemli kamusal ve güvenlik etkileri olduğunu savunmaktadır.
 - Üreme Hakları ve Sağlık: Üreme sağlığı hizmetlerine ve haklarına erişimin kadınların güvenliğinin nasıl ayrılmaz bir parçası olduğunu incelenmesi. Bu, anne sağlığı, doğum kontrolü ve kürtaj gibi konuları içerir.
 - Siyasi Katılım: Kadınların siyasi katılımının ve karar alma süreçlerinde temsil edilmesinin önemini vurgulamak. Toplumsal cinsiyete dayalı analizler, kadınların siyasetten dışlanmasının demokratik yönetim ve güvenliğe nasıl zarar verdiğini göstermektedir.
- Militarizm ve Devlet Merkeziliğin Eleştirisi
- Kapsayıcı ve Katılımcı Güvenlik Uygulamalarının Teşvik Edilmesi (Terry, 2013)
 - Kadınların Barışın İnşasına Katılımı: Kadınların barış inşası ve çatışma çözümündeki kritik rolünü vurgulamak. Araştırmalar, kadınların dahil olduğu barış süreçlerinin sürdürülebilir ve kalıcı anlaşmalarla sonuçlanma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir.
 - Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Oluşturma: Toplumsal cinsiyet perspektiflerinin güvenlik politikalarına ve uygulamalarına entegre edilmesini savunmak. Bu, toplumsal cinsiyet etki değerlendirmelerinin yapılmasını ve politikaların kadınların ve ötekileştirilmiş grupların özel ihtiyaçlarına hitap etmesini sağlamayı içerir.
- Yapısal Eşitsizliklerin Ele Alınması (Demirgöz, 2014)

- Ekonomik Eşitsizlik: Ekonomik politikaların ve uygulamaların toplumsal cinsiyete dayalı güvensizliğe nasıl katkıda bulunduğu incelenmesi. Feminist akademisyenler adil ücretler, eğitime erişim ve sosyal koruma gibi ekonomik adalet ve eşitliği teşvik eden politikaları savunurlar.
- Sosyal ve Kültürel Normlar: Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılığı sürdüren sosyal ve kültürel normlara meydan okumak. Bu, eğitimde, medyada ve toplumsal uygulamalarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesini içerir.
- Yasal ve Kurumsal Reformlar: Kadın haklarını koruyan ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden yasal ve kurumsal reformlar için savunuculuk yapmak. Bu, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı yasaların güçlendirilmesini ve siyasi ve yasal kurumlarda eşit temsilin sağlanmasını içerir.

Ayrıca çevresel güvenlik konuları ile toplumsal cinsiyet arasındaki bağın örneklerle de ele alınması mümkündür;

- Toplumsal cinsiyetin etkileri: çevresel sorunlar, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, kadınları daha fazla etkiler çünkü kadınlar genellikle kaynak yönetimi ve ev işlerinden sorumludur. Örneğin kadınlar, su kıtlığından daha fazla etkilenir çünkü su taşıma sorumluluğu genellikle onlara aittir. (WHO/UNICEF, 2023)
- Kesişimselliğin vurgulanması: çevresel bozulma, toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf gibi çeşitli sosyal kategorilerle kesişir ve bu da karmaşık kırılmalıklar yaratır. Feminist bir perspektif, kesişimsel analize vurgu yapar. Örneğin çevresel çatışmalarda toplumsal cinsiyet ve yerli kimliklerin kesişmesi nedeniyle yerli kadınların zorluklarla karşılaştığı görülmektedir.⁸
- Ataerkil yapıların sorgulanması: Feminist bir perspektif hem çevresel bozulmaya hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine katkıda bulunan ataerkil yapıları eleştirir. Örneğin doğal kaynakları ve kadın emeğini sömüren çıkarıcı endüstriler, sistemik eşitsizliği devam ettirmektedir. (Ataklı, 2016; Demirtaş vd., 2021)

Tablo 1’de çevresel hareketlerde kadınların yerine dair örnekleri görmek mümkündür. Tablodan da anlaşılabilir üzere toplumsal cinsiyet çalışmaları bugün çevresel adalet, çevresel güvenlik ve bir çatı kavram olarak çevrenin ele alınmasında önem arz etmektedir. Kadınların gerek toplumsal, politik ve ekonomik hareketlerdeki gerek bilimsel çalışmalarda etkinliği; ayrıca çevresel güvenlik sorunları karşısında karşılaştıkları etki ve sahip oldukları duyarlılık göz önüne alındığında çevresel güvenlik açısından göz ardı edilemez bir müşterek olduklarını söylemek mümkündür.

⁸ Berta Cáceres, Honduras: Cáceres, Honduras Halk ve Yerli Örgütleri Konseyi'nin (COPINH) kurucularından biriydi ve baraja karşı direnişin örgütlenmesinde kritik bir rol oynadı. Cáceres'in öldürülmesi, toprak ve çevre haklarını savunan yerli kadınların karşılaştığı aşırı risklerin altını çizdi.

Kolombiya'daki Wayúu Kadınları: Kolombiya'daki Wayúu yerli kadınları, bölgelerindeki büyük ölçekli madencilik faaliyetleri gibi mega projelerin etkilerine karşı harekete geçme konusunda aktif rol oynamaktadır. Wayúu Kadın Gücü'nün (FMW) liderlerinden Jackeline Romero Epiayuu, toplumunda çevresel bozulmaya ve sağlık sorunlarına yol açan madencilik faaliyetlerine karşı aktivizmi nedeniyle tehdit ve şiddetle karşı karşıya kalmıştır. Bu zorluklara rağmen Wayúu kadınları haklarını ve çevresel adaleti savunmaya devam ederek zorluklar karşısında dayanıklılık ve liderlik sergilemektedir

Joan Carling, Filipinler: Filipinli bir yerli hakları aktivisti olan Joan Carling, yerli topraklarını kaynak çıkarma projelerine karşı savunan çalışmaları nedeniyle terörist olarak etiketlendi ve tehditlerle karşı karşıya kaldı. Sürdürülebilir Kalkınma için Yerli Halklar Ana Grubu'nun önde gelen isimlerinden biri olan Carling, yerli halkların çevre yönetimi ve sürdürülebilir kalkınmadaki rolünün tanınmasını savunuyor. Yaşadığı deneyim, küresel çapta yerli kadın aktivistlerin karşı karşıya kaldığı sistematik şiddet ve yıldırmanın altını çizmektedir

Papua Kadınları, Endonezya: Endonezya'nın Papua bölgesinde yerli kadınlar, askeri operasyonlar ve maden çıkarma endüstrilerinin faaliyetleri nedeniyle ciddi toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu kadınlar genellikle aktivizmleri ve topraklarını yasadışı ağaç kesimi ve madencilik karşı savundukları için hedef alınmaktadır. Topraklarının askerileştirilmesi, kırılmalıklarını daha da artırmakta ve toplulukları için adalet ve koruma sağlamayı zorlaştırmaktadır.

Lumad Kadınları, Filipinler: Filipinler, Mindanao'daki Lumad kadınları, atalarının topraklarını tehdit eden büyük ölçekli madencilik ve tomrukçuluk faaliyetlerine karşı direnişte ön saflarda yer almaktadır. Aralarında Katkat Dalon gibi genç liderlerin de bulunduğu bu kadınlar, solcu isyancılara karşı yürütülen askeri saldırılar nedeniyle yerlerinden edilmiş ve şiddete maruz kalmışlardır. Topluluk okullarının kapatılmasına ve devam eden tehditlere rağmen, toprak ve eğitim haklarını savunmaya devam ederek dirençlerini ve çevrenin korunmasına olan bağlılıklarını vurguluyorlar.

Tablo 1: Çevresel Güvenlik Taktik ve Stratejilerinde Kadının Yeri (Moore, 2011; Berriahmouni vd., 2015; UNFCCC, 2015; Banks, 2002; Yıldırım, 2020; WECAN, 2011; Baysal, 2022;)

Taktik/Strateji	Açıklama	Örnekler
1. Yerel Hareketlerin Mobilizasyonu	Kadınlar başta olmak üzere yerel toplulukları, çevresel adaletsizliklere karşı kolektif eylemde bulunmaları için harekete geçirmek.	Hindistan'daki Chipko Hareketi (Moore, 2011)
2. Politika Savunuculuğu	Ulusal ve uluslararası politikaların cinsiyete duyarlı ve çevresel olarak sürdürülebilir uygulamaları içermesini sağlamak.	İklim değişikliği konusunda cinsiyetçi bakış açılarının dahil edilmesini savunan Paris Anlaşması. (Madde 7/5-11/2)
3. Doğrudan Eylem	Çevresel sorunlara dikkat çekmek ve acil eylem talep etmek için şiddet içermeyen protestolar, oturma eylemleri ve engellemeler.	Greta Thunberg'in iklim değişikliğine dikkat çeken Fridays for Future okul grevleri. (Yıldırım, 2020)
4. Hukuki Stratejiler	Hükümetleri ve şirketleri çevresel zararlar için sorumlu tutmak ve etkilenen topluluklar için yasal koruma sağlamak amacıyla dava açmak.	Erin Brockovich Davası (ABD) – 1993 (Banks, 2002)
5. Ağ Kurma ve İttifaklar Kurma	Diğer sosyal hareketler, STK'lar ve uluslararası organizasyonlarla koalisyonlar kurarak savunuculuk çabalarını güçlendirme.	Küresel iklim hareketlerinde çevresel ve feminist gruplar arasındaki iş birliği. ⁹
6. Topluluk Tabanlı Kaynak Yönetimi	Yerel toplulukları, özellikle kadınları, doğal kaynakları sürdürülebilir ve adil bir şekilde yönetmeleri için güçlendirme.	Nepal'de kadınların karar alma ve yönetimde yer aldığı topluluk ormancılığı girişimleri. (Berriahmouni vd., 2015)
7. Medya ve İletişim	Çevresel savunuculukta kadınların ve marjinal grupların seslerini güçlendirmek için geleneksel ve sosyal medyayı kullanma.	Kadınların Dünya ve İklim Eylem Ağı (WECAN) gibi grupların sosyal medya kampanyaları. (WECAN, 2021)
8. Kapasite Geliştirme ve Eğitim	Kadınlara ve marjinal gruplara liderlik ve savunuculuk becerilerini geliştirmeleri için eğitim ve kaynak sağlama.	İklim liderliği konusunda atölye çalışmaları düzenleyen Kadın Çevre ve Kalkınma Örgütü (WEDO). WECF "Empower Women, Benefit for All" kampanyaları ve GenderCC-Women for Climate Justice-Küresel Öğrenme Platformu. ¹⁰
9. Kapsayıcı Politika Oluşturma	Feminist bir perspektif, kadınların ve marjinal grupların seslerini ve deneyimlerini çevresel politika ve karar alma süreçlerine dahil eder.	Birleşmiş Milletler Kadın Örgütü'nün iklim müzakerelerine katılımı. (UNFCCC, 2015)

⁹ Paris Anlaşmasında "Women and Gender Constituency" grubu iklim değişikliği müzakerelerinde cinsiyet eşitliği ve kadın haklarını öne çıkaran politikaları desteklemiştir. <https://unfccc.int/topics/gender/meetings--events/gender-side-events-and-exhibits-2016> (erişim tarihi: 25.11.2024)

¹⁰ GenderCC hakkında detaylı bilgi için resmi web sitelerindeki küresel öğrenme platformuna bakmak mümkündür, "https://comm.gendercc.net/" / WECF faaliyetleri için de resmi web sayfasını incelemek mümkündür <https://www.wecf.org/ewa/>

10. Direnç ve Uyum Sağlama Kapasitesini Güçlendirme	Kadınların toplum içindeki rolleri, onları çevresel değişikliklere karşı direnç ve uyum stratejilerinde kilit aktörler yapar.	Bangladeş'te sel dayanıklı evler ve topluluk bahçeleri geliştiren kadın öncülüğündeki girişimler. ¹¹
11. Çevresel Adaletin Sağlanması	Feminist bir perspektif, çevresel adaleti savunarak, marjinal toplulukların adil muamele görmesini ve çevresel fayda ve yüklerin eşit dağıtılmasını sağlar.	ABD'deki çevresel adalet hareketleri, düşük gelirli ve azınlık topluluklardaki toksik atık sahalarını ele alır. ¹²
12. Çatışma Çözümünü Geliştirme	Çevresel çatışma çözümüne toplumsal cinsiyet perspektiflerinin dahil edilmesi, daha kapsamlı ve kalıcı barış anlaşmalarına yol açar.	Kolombiya'daki barış süreçlerine kadınların katılımı, çevresel ve sosyal adalet meselelerinin dahil edilmesini sağlamaktadır. (Baysal, 2022)
13. Sürdürülebilir Uygulamaları Teşvik Etme	Kadınların geleneksel bilgisi ve sürdürülebilir uygulamaları, çevresel koruma ve yönetim için hayati önem taşır.	Hindistan'da organik tarım ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını teşvik eden kadın grupları. ¹³

Çevresel güvenlikte feminist bir bakış açısı, çevresel sorunların kadınlar ve marjinalleştirilmiş topluluklar üzerindeki orantısız etkilerini ele almak için gereklidir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınlar genellikle su, gıda ve yakıt gibi temel kaynakları yönetmekle görevlendirilir ve bu da onları çevresel değişikliklere karşı daha savunmasız hale getirir. Örneğin Kenya'daki Maasai kadınları, ormansızlaşma ve su kıtlığı nedeniyle artan iş yüküyle karşı karşıya kalmakta, bu da onları yakacak odun ve su için daha uzun mesafeler kat etmeye zorlamaktadır. Bu ek yük sağlıklarını etkilemekte, eğitim ve ekonomik fırsatlarını sınırlamakta ve mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini daha da kötüleştirmektedir. Ayrıca feminist bir bakış açısı, kadınların ve marjinal grupların seslerinin ve deneyimlerinin çevre politikalarına ve karar alma süreçlerine dahil edilmesini de sağlamaktadır. Örneğin, BM Kadın Birimi'nin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) kapsamındaki iklim müzakerelerine katılımı, toplumsal cinsiyete duyarlı iklim politikalarının teşvik edilmesinde etkili olmuştur. Bu çabalar, Paris Anlaşmasına toplumsal cinsiyet hususlarının dahil edilmesini sağlayarak iklim eylemlerinin kadınların özel ihtiyaçlarına ve katkılarına hitap etmesini sağlamıştır.

Feminist perspektifler aynı zamanda kesişimselliğin önemini vurgulayarak çevresel bozulmanın ırk, sınıf ve etnik köken gibi sosyal kategorilerle nasıl kesiştiğini ve bileşik kırılmalara yarattığını kabul eder. Örneğin yerli kadınlar, toplumsal cinsiyetleri ve yerli kimliklerinin kesişmesi nedeniyle zorluklarla karşılaşmaktadır. Amazon yağmur ormanlarında, Kichwa halkından Patricia Gualinga gibi yerli kadın liderler, topraklarının ve haklarının korunmasını savunarak petrol sömürüsüne ve ormansızlaşmaya karşı mücadelenin ön safalarında yer almıştır. Kesişimsel bir yaklaşım benimsenerek, bu karmaşık ve birbiriyle ilişkili meseleleri kapsamlı bir şekilde ele alacak politikalar geliştirilebilir. Bu bakış açısı ayrıca kadınların çevre koruma ve yönetimine getirdiği geleneksel bilgi ve sürdürülebilir uygulamaların altını çizmektedir. Hindistan'da kadınların ormansızlaşmayı önlemek için ağaçlara sarıldığı Chipko Hareketi, kadınların çevre aktivizmindeki kritik rolünün en önemli örneğidir. Benzer şekilde, Vandana Shiva'nın Navdanya hareketi ile tohum egemenliğini ve sürdürülebilir tarımı teşvik eden çalışmaları, biyolojik çeşitliliğin ve ekolojik sağlığın korunmasında kadınların önemini vurgulamaktadır.

Feminist perspektifler hem çevresel bozulmaya hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine katkıda bulunan ataerki yapıları meydan okumaktadır. Ekstraktif (cevherden öz çıkarma, madencilik) endüstriler genellikle hem doğal kaynakları hem de kadın emeğini sömürerek sistemik eşitsizlikleri sürdürmektedir. Wangari Maathai ve Kenya'daki Yeşil Kuşak Hareketi'nin çalışmaları, çevresel bozulma ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının birbiriyle nasıl bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Maathai'nin ağaç dikme girişimi sadece ormansızlaşmayı ele almakla kalmamış, aynı zamanda kadınları eğitim ve ekonomik fırsatlar yoluyla güçlendirmiştir. Ayrıca feminist perspektifler, kadınların dayanıklılık ve uyum stratejilerinde kilit aktörler olarak rollerini kabul etmektedir. Bangladeş'te kadınların öncülüğündeki girişimler, iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak için sele dayanıklı konutlar ve topluluk bahçeleri geliştirmiştir. Bu projeler yalnızca toplumun direncini artırmakla kalmıyor, aynı zamanda kadınları kendi toplumlarında lider ve yenilikçi olarak güçlendiriyor. Feminist perspektifler aynı zamanda çevresel adaleti savunarak marjinalize edilmiş toplulukların adil muamele görmesini ve çevresel fayda ve yüklerin eşit bir şekilde dağıtılmasını sağlar. Amerika Birleşik Devletleri'nde tehlikeli atık

¹¹ Bkz.: <https://asiapacific.unwomen.org/en/stories/feature-story/2023/07/women-show-how-they-are-building-climate-resilient-agricultural-communities-in-bangladesh> (erişim tarihi: 07.09.2024)

¹² Bkz.: <https://online.law.tulane.edu/blog/toxic-waste-and-race-environmental-justice> (erişim tarihi: 07.09.2024)

¹³ Bkz.: <https://greencommodities.org/vandana-shiva-environmental-activist-proponent-of-organic-farming/> (erişim tarihi: 07.09.2024)

tesislerinin düşük geliri ve azınlık topluluklarına orantısız bir şekilde yerleştirilmesini ele alan Çevresel Adalet hareketi feminist ilkelere etkilenmiştir.

SONUÇ:

Feminist bir bakış açısının çevresel güvenliğe eklenmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çevresel bozulma ve sosyal adaletsizlik gibi birbirine bağlantılı zorlukların ele alınması için elzemdir. Bu perspektif, kapsayıcılık, eşitlik ve sürdürülebilirliği vurgulayan kapsamlı bir çerçeve sunarak çevre politikaları ve uygulamalarının mevcut eşitsizlikleri sürdürmek yerine tüm topluluklar için adaleti ve dayanıklılığı teşvik etmesini sağlar. Feminist bakış açısı, çevre sorunlarının cinsiyete dayalı etkileri ile kadınların çevre hareketlerindeki rolünü vurgulayarak, ataerkil yapıları eleştirerek, dayanıklılığı ve uyum stratejilerini geliştirerek ve çevresel adaleti teşvik ederek, zamanımızın acil çevre sorunlarına dönüştürücü çözümler sunmaktadır. Kadınların ve ötekileştirilmiş toplulukların katkıları sürdürülebilir ve adil bir gelecek yaratmak için hayati önem taşımaktadır ve onların sesleri çevresel yönetim ve karar alma süreçlerinin merkezinde yer almalıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde kadınlar genellikle su, gıda ve yakıt gibi temel kaynakları yönetir ve bu da onları çevresel değişikliklere karşı savunmasız hale getirir. Örneğin, Kenya'daki Maasai kadınları ormansızlaşma ve su kıtlığı nedeniyle artan iş yüküyle karşı karşıyadır. Feminist bakış açısı, kadınların ve marjinal grupların seslerinin çevre politikalarına dahil edilmesini sağlar. Ayrıca, kesişimsellik ilkesine vurgu yaparak, çevresel bozulmanın sosyal kategorilerle nasıl kesiştiğini ve bileşik kırılabilirlikler yarattığını kabul eder. Örneğin, yerli kadın liderler topraklarını ve haklarını savunmaktadır. Feminist perspektifler, çevresel bozulmaya ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine katkıda bulunan ataerkil yapıları meydan okur. Wangari Maathai'nin Yeşil Kuşak Hareketi, çevresel bozulma ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı arasındaki bağlantıyı vurgular. Ayrıca, kadınların dayanıklılık ve uyum stratejilerinde kilit aktörler olduğunu kabul eder. Çevresel adaleti savunarak, marjinalize edilmiş toplulukların adil muamele görmesini sağlar.

Çalışmada ele alınan strateji tablosundan da anlaşılacağı üzere yerel hareketlerin mobilizasyonu, politika savunuculuğu, doğrudan eylem, hukuki stratejiler, eğitim kampanyaları, ağ kurma ve ittifaklar kurma, topluluk tabanlı kaynak yönetimi gibi birçok yolla kadınların çevresel güvenlik konularında etkin oldukları görülmektedir. Bu nedenle çevresel güvenliğin toplumsal cinsiyet hareketlerinden ve dolayısıyla "dezavantajlı" olarak nitelendirilen müştereklerin herhangi birinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir.

ETİK STANDARTLAR:

Çıkar Çatışması: Yazar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

Teşekkür: Ankara Üniversitesi'nden 2024 yılında emekli olan kıymetli hocam Prof. Dr. Nesrin ALGAN'a, gerek bu çalışmam ve diğer akademik çalışmalarım bana ışık tuttuğu için gerekse benim gibi yıllardır kendisinden öğrenen, tedrisatından geçip ülkeye faydalı birer vatandaş olan yüzlerce öğrenciyi yetiştirdiği için teşekkür ederim.

KAYNAKÇA:

Acar, G. (2022). *Cinsiyetler Arası Toplumsal İlişkiler ve Kesişimsellik*. Dipnot Yayınları. Ankara.

Aküllü, H. (2022). *Kesişimsellik Bakış Açısı ile Kırılabilirliklerin Üretimi ve Baş Etme Stratejileri: Antalya Kumluca ve Finike'de Afet deneyimleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Bolu.

Ardıç, A. (2022). Kesişimsellik: Arka Plan, Tanım ve Eleştiriler. *The Journal of Social Sciences*, 2022(56). <https://doi.org/10.29228/SOBIDER.57474>

Ataklı Y., R. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ekseninde Kadın İstihdamı ve Ekonomik Şiddet. *Journal of Life Economics*, 3(3), 77-100. <https://doi.org/10.15637/jlecon.132>

Aydın, M. (2004). Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler*, 1(1), 46-47.

- Aydın-Düzgüt, S. (2015). Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları. *Uluslararası İlişkiler*, 12(46), 153-168.
- Banks, S. (2002). The Erin Brockovich Effect: How Media Shapes Toxics Policy. *Environs: Envtl. L. & Pol'y J.*, 26, 219.
- Baysal, B. (2022). Kolombiya – FARC Barış Görüşmelerinde Katılımcılığın Rolü: Kadınlar, Kurbanlar ve Ordu. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18(41), 109-135. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjtj.1056791>
- Baysal, B., & Lüleci, Ç. (2015). Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme Teorisi [Copenhagen School and Securitization Theory]. *Güvenlik Stratejileri*, 11(22), 61-81.
- Berriahmouni, N., Regato, P., & Parfondry, M. (2015). *Kurak Alanlardaki Tahribata Uğramış Ormanların ve Peyzajların Restorasyonuna İlişkin Küresel Kılavuz: Dayanıklılığı Sağlamak ve Geçim Kaynaklarından Yararlanmak*. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı.
- BM (Birleşmiş Milletler) (1995). Beijing Declaration and Platform for Action. Fourth World Conference on Women, Beijing, China. <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/> (Erişim tarihi: 26.10.2024)
- BMGK (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi). (2000). 1325 Sayılı Kararı. Erişim Adresi: <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2024).
- Bretherton, Charlotte. (2003). Movements, Networks, Hierarchies: A Gender Perspective on Global Environmental Governance. *Global Environmental Politics*. 3. 103-119. 10.1162/152638003322068245.
- Buckingham-Hatfield, S. (2000). *Gender and Environment*. New York: Routledge.
- Crawford, R. M. A. (2000). *Idealism and Realism in International Relations: Beyond the Discipline*. London: Routledge
- Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış. *KASHED*, 1(1), 15-28. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/207491> (Erişim tarihi: 5 Haziran 2024).
- Demirtaş, B., & Yeşilyurt Gündüz, Z. (2020). Revisiting Feminist IR Theory: How do the Dual Challenges of Populism and the Pandemic Affect Gender? A Conversation with Prof. Cynthia Enloe. Erişim Adresi: <https://www.uikpanorama.com/blog/2020/08/18/panorama-asks-revisiting-feminist-international-relations-theory-how-do-the-dual-challenges-of-populism-and-the-pandemic-affect-gender-a-conversation-with-prof-cynthia-enloe/> (Erişim tarihi: 5 Haziran 2024).
- Demirtaş, I. & Yıldırım, Durmuş & Yıldırım, Seda. (2021). Türkiye’de Sanayileşme ve Kadın Emeği İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10.54600/igdirsosbilder.991730.
- Detraz, N. (2014). *Environmental Security and Gender* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315765037>
- Ecevit, Y. (2021). *Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz 1ı Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temel Kavramları*. CEİD Yayınları. <https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/toplumsal-cinsiyet-esitliginin-temel-kavramlaripdf.pdf> (erişim tarihi: 26.11.2024)
- Güneş, S. G. (2013). Toplumsal Cinsiyet ve Çevre. In L. Gültekin (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları* (ss. Sayfa numaraları). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- İşiaçık, S. (2023). *An Emic Study on Prosocial Behaviors in Organizations: The Roles of Coworker Relationships, Intersectionality and Self-Construals / Örgütlerde Olumlu Sosyal Davranışlar Üzerine Emik Bir Çalışma: Mevkidaş İlişkileri, Keşifimsellik ve Benlik Kurgularının Rollerini* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kalır H (2023). Siyah Veri, Beyaz Algoritmalar: Veri Sömürgecisinin Dünya Modelini Reddetmek ve Veriyi Sömürgeleştirme Mümkün Mü?. *Mülkiye Dergisi*, 47(6), 1469- 1504.
- Kant, I. (1795). *Perpetual Peace: A philosophical Sketch*. Slought Foundation, Philadelphia and the Syracuse University Humanities Center. https://www.academia.edu/1068786/Perpetual_Peace_A_Philosophical_Sketch_special_edition_ (Erişim Tarihi: 23.11.2024)

- Karabulut, B. (2021). Uluslararası İlişkiler Kuramlarının Güvenlik Yaklaşımları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 5(1)
- Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton University Press.
- Kolasi, K., (2014). Eleştirel Teori ve Güvenlik: Kimin için Güvenlik. *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik* (pp.121-154), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Kovancı, E. (2019). *İklim Krizi Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Tartışması ve Türkiye* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kent ve Çevre Bilimleri). Ankara.
- Künüroğlu, F., Acar, B. ve Dönmez, U. B. (2021). Kesişimsel Ayrımcılık: Tanım, Kapsam ve Kesişimsellik Perspektifinden Göç Araştırmaları. *Nesne*, 9(22), 1013-1026. DOI: 10.7816/nesne-09-22-15
- Moore, N. (2011). Eco/Feminism and Rewriting the Ending of Feminism: From the Chipko Movement to Clayoquot Sound. *Feminist Theory - FEM THEORY*. 12. 3-21. 10.1177/1464700110390592.
- Nye, J. S., Jr. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. PublicAffairs.
- Oakley, A. (1985). *Sex, Gender and Society*. Gower Publishing Company Limited.
- Özkeçeci T., Özkeçeci B. (2019). Demokratik barış. *Güvenlik Yazıları Serisi* (No. 7). Erişim Adresi: https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/10/DemokratikBaris_BinnurOzkececiTaner_v.1.pdf (Erişim Tarihi: 03.06.2024)
- Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi / Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi. *ege Akademik Bakış / Ege Akademik İnceleme*, 10 (4), 1217–1230.
- Peoples, C., & Vaughan-Williams, N. (2014). *Critical Security Studies: An Introduction* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203764237>
- Plumwood, V. (2004). *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek*. İstanbul: Metis.
- Rubin, David. (2012). “An Unnamed Blank That Craved a Name”: A Genealogy of Intersex as Gender. *Signs*. 37. 883-908. 10.1086/664471.
- Schroeder, K. M., & Liben, L. S. (2021). Felt Pressure to Conform to Cultural Gender Roles: Correlates and Consequences. *Sex Roles*, 84(2), 125–138. <https://doi.org/10.1007/s11199-020-01155-9>
- Seager, Joni. (2003). Rachel Carson Died of Breast Cancer: The Coming of Age of Feminist Environmentalism. *Signs*. 28. 945-972. 10.1086/345456.
- Sjoberg, L. (Ed.). (2010). *Gender and International Security: Feminist Perspectives*. Routledge Critical Security Studies Series. New York, NY: Routledge.
- Steans, J., Pettiford, L., & Diez, T. (2010). *Introduction to International Relations: Perspectives and Themes*. Essex: Pearson
- Tan, P. (2015). Kamp/Mülteci: Çatışma Mekanlarında Sömürsüzleştirme Mimarlığı. *Arredamento*, Mart, İstanbul.
- Terry, J.. (2013). Joyce P. Kaufman and Kristen P. Williams. Women and War: Gender Identity and Activism in Times of Conflict. *International Feminist Journal of Politics*. 15. 10.1080/14616742.2013.779144.
- Tickner, J. A. (2003). A Critique of Morgenthau's Principles of Political Realism. In R. J. Art & R. Jervis (Eds.), *International Politics* (pp. 23-40). New York, NY: Longman.
- TRGP (Türkiye Güvenlik Portalı). (2020) Güvenliğe Kuramsal Yaklaşımlar: Ders 6 – Feminist Güvenlik Çalışmaları. e-Güvenlik Dersi. Erişim Adresi: <https://trguvenlikportali.com/ders-6-feminist-guvenlik-calismalari/> (Erişim Tarihi: 04.06.2024)
- UNFCCC-United Nations Framework Convention on Climate Change. (2015). *Paris Agreement*. Retrieved from [https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf]

Uzun, B. (2024). *Göçmen anneler: Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadınların Annelik Deneyimlerini Kesişimsellik Perspektifiyle Anlamak / Migrant mothers: Understanding the Motherhood Experiences of Syrian Women Living in Turkey with the Perspective of Intersectionalism* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Samsun.

WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme for Water Supply, Sanitation and Hygiene. (2023). *Progress on Household Drinking Water, Sanitation and Hygiene 2000–2022: Special Focus on Gender*. New York: United Nations Children's Fund (UNICEF) and World Health Organization (WHO).

Winchester Climate Action Network (WeCAN). (2021). *Summary Report from Baseline Surveys of Parish Councils and Community Groups*. Winchester Action on Climate Change ve The Centre for Sustainable Energy tarafından Winchester City Council için hazırlanmıştır. <https://www.winacc.org.uk/wp-content/uploads/2021/06/wecan-summary-report-of-parish-council-surveys-may-2021.pdf> (erişim tarihi: 26.11.2024)

Yıldırım, Y. (2020). Greta Thunberg ve İklim İçin Okul Grevleri: Küresel İklim Aktivizminde Yeni Süreç. *Politik Ekonomik Kuram*, 4(1), 45-71. <https://doi.org/10.30586/pek.691712>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

This study examines the complex relations of gender to environmental security and aims to identify the challenges and opportunities faced by women and other marginalised groups in this context. Using gender perspectives underpinned by ecofeminist theories and integrated with environmental justice, the research emphasises the importance of gender-sensitive approaches to environmental policy. This approach allows us to better understand the gender impacts of environmental changes and develop more equitable solutions.

Research Questions

- What are the impacts of gender on environmental security?
- How do women and other marginalised groups experience processes of environmental change?
- How should gender-sensitive environmental policies be shaped?
- How can the relationship between gender and environmental security be addressed within the theories of environmental justice and ecofeminism?.

Introduction & Literature Review

This research analyses the impact of gender on environmental policies and explores how gender equality can be integrated in this field. By focussing on the intersection of gender and environmental security issues, the study addresses in depth the interactions and dynamics between these two fields. This particularly helps to understand the different impacts of environmental changes on society. There are significant gaps in the existing literature on how environmental policies are influenced by gender perspectives. Most studies have not adequately addressed the implications of gender for environmental change and policy. This gap limits the ways in which policy makers and researchers can integrate these two important issues.

This research is underpinned in particular by Judith Butler's theories of gender and Donna Haraway's work on ecofeminism. These theories are fundamental to understanding how gender is intertwined with environmental issues. In addition, Vandana Shiva's work on nature and feminism has also contributed to the theoretical framework of this research. Butler's approaches that interrogate the performance of gender identities, Haraway's consideration of gender dynamics within technology and science, and Shiva's work that emphasises the relationship between women and the natural world demonstrate how gender can play a central role in the analysis of environmental issues. The theories of these thinkers provide a critical foundation for understanding the effects of gender on environmental policies and enrich the theoretical framework of the research.

This research extends the existing literature by integrating the implications of gender on environmental security policies. By establishing the links between gender equality and environmental sustainability, the study promotes more inclusive and effective policies in these areas. This allows us to better understand the relationships between gender and environmental security and to apply this knowledge to policies..

Methodology

The research was conducted using qualitative research methods. The data collection process involved interviews, focus groups and

a review of existing literature. The research includes data from studies on women from various socio-economic backgrounds and other marginalised groups. New findings were obtained by re-analysing these data from a gender perspective.

Findings

The research shows how women experience environmental change differently and how these experiences are shaped by gender roles and expectations. The findings reveal that the participation of women and marginalised groups in environmental policies is critical to achieving environmental justice. Furthermore, gender-sensitive policies are found to be more effective in responding to environmental crises.

Discussion

The results confirm the profound impact of gender on environmental security. The research emphasises the need for greater consideration of gender equality in environmental security policies and practices. Limitations include the need for further examination of the relationship between gender and the environment in specific cultural contexts. Future research is recommended to further elaborate on the role of gender in environmental security.

Conclusions

The study reinforces the importance of integrating gender perspectives in environmental security policies and emphasises that women and other marginalised groups should play a central role in ensuring environmental justice. The main conclusions show that gender equality needs to be strengthened for environmental policies to be more inclusive and effective. The study points to the need for a more systematic consideration of gender in environmental security.